

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 30. junija 1869. ~

Gospodarske stvari.

Postava od 24. maja 1869. leta,

kako naj se uravná zemljiški (gruntni) davek.

Danes podajamo častitim svojim bralcem eno najvažnejših postav, kar jih je izdelal sedanji državni zbor — namreč postavo o zemljiškem ali gruntne davku.

Za kar se je kranjski deželni zbor že toliko let na vso moč poganjal, da bi se zemljiški davek na Kranjskem predrugačil, ker je sedanji veliko prevelik, tako sam na sebi, kakor v primeri k drugim deželam, to se ima zdaj zgoditi. Državni zbor je izdelal postavo, da ima biti nova cenitev (novo šacilo) za zemljiški davek in sicer po vseh deželah na enkrat, in da se napravi nov kataster na čisto novi podlagi.

To delo bo potrebovalo do svojega konca kaka tri leta.

Poglavitni razloček med starim in novim katastrom bo pa ta: Starega so delali inženirji in merjalci sami, ljudi niso dosti ali nič prašali; pri novem katastru bodo pa ljudje, to je, tisti, ki zemljiški davek plačujejo, imeli prvo in poglavitno besedo. Komisije namreč, ki bodo imele katasterska dela na skrbi, bodo skozi in skozi tako sestavljene, da davka plačevalci bodo imeli v njih večino. Možje cenilci (šacevalci) bodo od teh komisij iz svoje srede izvoljeni.

Toraj brez skrbi rečemo, da bodo po novi postavi davka plačevalci sami v svojih rokah imeli svojo srečo, in da bo pri njih stalo, ali bo novi kataster, to je, podlaga, na kateri se bo zemljiški davek odmerjal, deželi pravičen in primeren ali pa ne.

Da pa se bodo ljudje pri tem delu znali prav ponášati, in da bodo pri cenitvi vedeli pravo zadeti, zato se je treba dobro pripraviti, — treba je postavo na tanko poznati, in na tanko prevdariti vse okoliščine, na ktere se mora pri cenitvi vsacega zemljišča gledati.

Zato prosimo svoje častite bralce, posebno prečastite duhovne gospode in vse bolj izučene rojake, naj skrbno preberó in premislijo to postavo, naj se pogovoré o nje pomenu in pravemu smislu med seboj in s zvedenimi možmi, in naj se na vse strani dobro pripravijo, da bodo ljudi, ko pride čas, znali prav podučiti in jim pravo svetovati. Zakaj zdaj bo priložnost deželi težko breme neprimerne zemljiškega davka zlajšati.

Nemškutarji, to slišimo vsak dan, nam lažnjivo očitajo, da se „Novice“ in narodni časniki kakor tudi narodnjaki naši le za jezik kavsajo in ravsajo, za druge potrebe naroda našega pa jim ni mar. Vsak pošten človek vé, da je to očitjanje le sleparstvo nevednih ljudi. Vsak pravi rodoljub ima skrb za blagor in srečo

svoje dežele na vsaka stran, a on tudi vé, da smo zgubljeni, če se v zadevah, ki se tičejo sreče ali nesreče vsake dežele, ravna v tujem jeziku, ki ga ne razume narod. Le vprašajte nemškutarje: koliko so vam, naj si bodi v gospodarskih, obrtnijskih ali kakoršnih koli znanstvenih rečéh, bukev spisali, da bi se narod naš iz njih učil in za drugimi narodi ne zaostajal? Le vprašajte jih: koliko vas bodo podučili, kako se imate grunti gospodarji ravnati, kadar se bode začela izvrševati važna nova gruntna postava? Da potezanje za obveljavo narodnega jezika ni jalova sanjarija, pokazalo se bode tedaj zdaj, ko bo šlo za to, da se grunti davki nam olajšajo; to bode pa le mogoče, da se bolj izučeni rodoljubi z narodno našo duhovščino zedinijo in kmete naše podučijo najprej v tem, da razumejo postavo, pa tudi to, kar jim bodo „Novice“ pozneje razlagale. Postava se glasi tako-le:

Oddelek I.

Splošna načela.

§. 1. Na kaj se naklada zemljiški davek.

Zemljiškemu davku je podvržena vsaka zemlja, ktera se more po kmetijsko uživati, in sicer tudi takrat, ko se ne uživa tako, temuč je namenjena za drugo rabo, ktera je pa ne stori davka proste.

§. 2. Kaj je zemljiškega davka prosto.

Zemljiškega davka ne plačujejo:

1. Zemljišča, ki nič ne rodé (nerodna zemljišča).
2. Močvirja, jezera in ribniki (bajerji), ako se po kmetijsko ne obdelujejo, in tudi iz ribštva, trstja ali šote nobenega užitka ne dajejo.
3. Javne (vsem odprte) steze in kolovozi, volarske in vlačgarske poti in ceste, javni prostori po vaseh, trgih in mestih in pri cerkvah, in ulice, potem prekope in vodovodi, ki služijo občnim namenom, in struga od rek in potokov.
4. Javna pokopališča, dokler se ne obrnejo v kak drug namen.
5. Stavišča (selišča) in dvorišča (borjači, jegna).
6. Prostori, na katerih morsko sol delajo.

§. 3. Kaj je začasno zemljiškega davka prosto.

Začasno prosta zemljiškega davka so pusta zemljišča ali taka, ki so po naravskih (naturnih) prilogah nerodna postala, ako se na novo izdelajo, da rodé, skozi 10 let, kadar se pa visokolesni gozdi z novega napravijo, skozi 25 let od leta, ko se popolnoma izdelajo.

§. 4. Kako se zemljiški davek ustanovi in razdeli.

Glavni s postavo ustanovljeni znesek vsega zemljiškega davka naj se po primeri najdenega čistega

prinosa (prihodka) od davku podvržene zemlje enako razdeli na vsako deželo, oziroma na vsako davkovsko občino in vsako zemljišče.

§. 5. Čisti prinos ali prihodek.

Za čisti prinos se ima tisto, kar ostane, ko se obdelovalni in dobivalni stroški (to je stroški za obdelovanje zemljišča in za dobivanje pridelka) odbijejo od grobega doneska, in ki se od rabnih zemljišč stanovitno dobivati more (§. 19.).

Čisti prinos se najde po precenitvi in vcenitvi. Zastran tega, kako so zemljišča obdelana, naj se pri precenitvi, s katero se išče čisti prinos, vzame, da so skozi po srednje (po splošni navadi) obdelana.

Na lastninske razmere ali okolnosti in na kmetijsko zvezo enega zemljišča z drugimi ali pa z obrtnijskimi napravami se nič ne gleda.

Tudi se ni ozirati ne na bremena in davščine, ki so na zemljiščih, ne na pravice ž njimi zvezane.

§. 6. Kako se odpuščajo davki ob nesrečah ali uimah. Kdaj se začne pobirati davek po tej postavi.

To, kako se odpuščajo davki zavolj kake nesreče (uime), kako je skrbeti za to, da se zemljiškega davka kataster v razvidu ima, po tem, odklej se bo pobiral zemljiški davek po le-ti postavi; to se bo ustanovilo s posebnimi postavami.

Oddenek II.

Zvrševalci.

§. 7. Središna vodba.

Najvišjo vodbo cenitvenih opravil bo imel finančni minister, ki postavi središne (osrednje) nadzornike, da bodo gledali na cenitvena dela v vsaki deželi.

Pod predsedstvom finančnega ministra ali njegovega namestnika se napravi središna (osrednja) komisija z odločevalnim glasom za namen, ki ga ta postava (§. 39) piše.

Središna komisija bo imela razen predsednika še 36 udov, od katerih izbere finančni minister 12, v ktere so pa tudi središni nadzorniki všteti; 6 udov izbere gospôska, 18 udov poslanska zbornica za čas, dokler cenitev trpi. Udje, ki pridejo na poslansko zbornico, volijo se tako, da izvolijo za Česko in Galicijo po 2, za druge, na državnem zboru zastopane kraljevine in dežele pa po enega uda poslanci iz teh dežel, a poslanci iz Trsta in Istre volijo skupaj enega. Udom središne komisije postavi finančni minister in izvolite gosposka pa poslanska zbornica, poslednja tako, kakor je gori rečeno, ravno toliko namestnikov za čas, dokler cenitev trpi. Zbornici državnega zbora pa pri svoji volitvi ni da bi morali iz svoje srede voliti.

Za poročevalce središne komisije, ako se za kak primerljaj kaj družega ne sklene, bodo uradniki, ki jih finančni minister postavi, kateri pa, če niso komisijni udje, nimajo odločevalnega glasú. Središna komisija ima pravico, da si, če je treba, privzame zvedence s posvetovalnim glasom.

§. 8. Deželna komisija.

Za cenitvena opravila vsake dežele se postavi po navadi pod predsedstvom političnega deželnega poglavarja ali njegovega namestnika deželna komisija, v kateri bo razen predsednika še šest do deset udov z odločevalnim glasom; od teh pokliče eno polovico finančni minister in sicer najmanj pol iz plačevalcev zemljiškega davka, drugo polovico pa izvoli dotični deželni zastop (zbor).

Komisijskim udom postavi finančni minister, oziroma dotični deželni zbor ravno toliko namestnikov po ravno tistem načinu.

Poročevalca deželne komisije izbere finančni minister, ali on, če ni komisijski ud, nima odločevalnega glasú. Deželna komisija za kake primerljaje tudi lahko posebne poročevalce postavi, ter ima pravico, če je treba privzeti si zvedence s posvetovalnim glasom.

Deželna komisija ima razen pravic in dolžnosti, ki ji po tej postavi posebej prihajajo, gledati na to, da se precenitev in vcenitev v deželi povsod enako opravlja, ter naj iz tega namena po poslanih svojih udih na tanko pozvé zemljine in kmetijske okoliščine svoje dežele in sosednjih dežel, in odpravi napake, če se ktere pokažejo.

V tistih deželah, v katerih se zavolj njihove velikosti precenitev ne more po eni deželni komisiji opraviti, naj se postavijo deželne podkomisije, ki naj se sestavijo takisto, kakor deželne komisije.

V tem primeru se pa tako deželni komisiji, kakor podkomisijam odkaže poseben okrog, v katerem ima vsaka njih svojo nalogo, samostojno spolnjevati.

Deželna komisija ima pa vrh tega še dolžnost, da vselej vé, kako dela deželnih podkomisij napredujejo, in da vsaki predlogi, ki jo podkomisije pošljejo do središne komisije, pridá svoje mnenje z ozirom na celo deželo.

Postaviti deželne podkomisije, odmeriti vsaki njeno okrožje, določiti, koliko udov bodo imele deželne komisije in podkomisije, to gré finančnemu ministru, ki se zmeni popred z dotičnim deželnim odborom.

§. 9. Okrajna — cenilna komisija.

Cenitvena opravila vsakega cenitvenega okraja se izročé cenilni komisiji pod predsedstvom enega načelnika ali njegovega namestnika, ktera dva izbere finančni minister.

Ta komisija šteje razen predsednika še osem udov, ki bodo imeli odločevalen glas. Štiri nje ude izbere finančni minister, ki mora pa vsaj dva izmed plačevalcev zemljiškega davka cenitvenega okraja vzeti.

Enega uda izvolijo tisti posestniki iz cenitvenega okraja, ki največ zemljiškega davka plačujejo; tri ude pa, če ima dežela okrajne zastope, okrajni odbori.

Kjer je v enem cenitvenem okraju več okrajnih zastopov, tam stopijo vsi okrajni zbori v en voleči razdelek.

Kjer ni okrajnih zastopov, tam izvolijo tri ude občinska starešinstva (županstva) cenitvenega okraja.

Volilno pravico imajo med posestniki, ki največ zemljiškega davka plačujejo, tisti, kateri plačujejo skup $\frac{1}{6}$ vsega zemljiškega davka v cenitvenem okraju, in ko bi takih bilo več ko 20, ima to pravico prvih 20, ki največ tega davka plačujejo.

Prav tako se izbere tudi ravno toliko namestnikov po finančnem ministru, oziroma po volečih razdelkih.

Komisijske poročevalce za opravila kmetijske in gozdne cenitve postavi finančni minister; ali oni, če niso komisijski udje, nimajo odločevalnega glasú. Kadar pojde za gozdno cenitev, sme si komisija privzeti gozdarske izvedence.

§. 10. Vladni opravniki (organi).

Opravniki, ki jih finančni minister za deželne in okrajne cenilne komisije postavi, morajo, ako je koli mogoče, biti domači iz tiste dežele, vsikakor pa taki ljudje, da so z ozirom na kmetijsko izvedenost, kakor tudi z ozirom na jezike, ki so v cenitvenem okraju navadni, popolnoma kos svoji nalogi.

§. 11. Mérjalci (mérci).

Tako deželni, kakor okrajni cenilni komisiji se za zemljemerska opravila pridajo merjalci, kolikor jih bo treba.

§. 12. Kdaj smejo komisije sklepe delati in kako jih delajo.

V vsako komisijsko sejo mora predsednik vse ude, in ako je kateri za stanovitno zadržan, njegovega namestnika povabiti.

Komisija je ustanovljena in sme (je zmožna) sklepati, ako je razen predsednika vsaj polovica udov pričujočih. Ako bi se pa v eni seji ne moglo sklepati za to, ker je premalo udov prišlo, naj se v prihodnjo sejo vsi udje pismeno povabijo s pristavkom, da se bo v ti seji sklepalo brez ozira na to, koliko jih bo pričujočih.

Komisije delajo sklepe z nadpolovično večino glasov tistih, ki so pričujoči. Ako so glasovi enako razdeljeni, obvelja tista misel, kateri predsednik pritrdi. Ako ni moči dobiti nadpolovične večine glasov, naj se glasovi za najvišjo številko prištevajo glasom za najbližjo nižjo številko, dokler se za to ne dobí nadpolovična večina glasov.

§. 13. Dnina in potnina.

Komisijski udje in privzeti izvedenci smejo, ako niso po pravilu državnih uradnikov zraven, za tiste dni, ko imajo res opraviti pri komisijskih ogledih in posvetovanjih, iskati pri središnji komisiji 10 gold., pri deželnih komisiji 6 gold. in pri okrajni cenilni komisiji 3 gold. dnine; tudi jim gré povračilo voznih stroškov, ki so zavolj teh opravil potrebni, in sicer 1 gold. za vsako miljo.

Zastran tega, kaj imajo iskati državni uradniki, kateri imajo pri komisijah opraviti, naj se ravna po obstoječih pravilih.

§. 14. Odkod se plačujejo stroški za precenitev in vcenitev.

Tako ta plačila, kakor tudi vse druge stroške za precenitev in vcenitev bo trpel državni zaklad.

(Dalje prihodnjič.)

O kmetijski obrtniji.

Spisal Rihard Dolenec.

(Dalje.)

A. O lanenem semenu.

3. pismo.

Lanu pristojno zemljišče, setev in druga dela do ruvanja.

Lanu je ugodno srednje, ne prevroče pa tudi ne premrzlo podnebje; to je tako, kakoršno v goratih deželah nahajamo, kjer tudi v resnici lan najbolje stori.

Zemlja ne sme biti prevročna pa tudi prehladna ne; posebno dobro tekne vlažen ne prerahel soldanast svet; ne prevlažen ilnat svet je tudi dober. Na mahu pa nikakor noče koristiti, kar mnogo skušenj spriča. Tudi na ljubljanskem mahu (močvirji) se je že poskušalo lan vsejati; izid mi sicer ni znan, pa vendar sumim, da se ni sponesel; kajti mah je lanu sploh prerahel, in vrh tega se zavoljo črne barve po vročini zelo zgreje. Tudi se požrešne zemeljske bolhe veliko raje izplode kakor na kakem drugem svetu.

H gorkoti zemlje pa tudi gnoj dosti pripomore; on jo lahko tako segreje, da lan na nji zgorí. Zatega voljo ne bo noben skušen gospodar lanú na iz nova gnojeno njivo sejati; ako tudi popolnoma ne izostane, vendar je zelo neenak v rasti. Tam, kamor dosti gnoja

pride, je dolg, povsod drugod pa kratek; — poglavitna zahteva lepega in dobrega lanú pa je enaka dolgost. Tudi je lik tacega lanú vedno slabši, in kar je še posebno važno, je to, da se manj prediva kakor na starem gnoju pridela.

Ne more se toraj ničesa boljšega priporočati, kakor to, da se lan seje po rastlinah, katerim je bilo dobro gnojeno, ktere njivo tudi čisto brez plevéla pusté, toraj po korenstvu.

Prav dobro se lan sponaša na novini po detelji, prahi, sočivju in žitu. Od žita je lanú ječmen najslabši sprednik.

Lan zahteva dobro pognojen svet; naj mu bo pa še tako ugodno postreženo, vendar ga tako izmolze, da se koj sledeče leto vsejani lan celó nič ne sponese. Skušnja uči, da je treba, da lan saj še le čez 4 leta na isto zemljo pride. V Belgiji med lan sejejo deteljo, čez 5 let deteljo podorjejo in zopet lan nasejejo.

Da mora biti za lan namenjena njiva zeló skrbno pripravljena, vé vsak, kdor je le kadaj lan sejati. Svet naj bode plevéla prost, pri dobri moči in tako rahel, da se koreninice brez težave vriniti morejo. Da se pri nas v tem skoro vsak gospodar pregreši, temu je kriva slaba navada, po kateri se za vsak pridelek le po enkrat orje. Na Nemškem in sploh povsod, kjer je kmetijstvo že na viši stopinji, orjejo že za žita ali za kar si bodi po večkrat. Na primer za jaro žito se orje enkrat v jeseni in drugič na spomlad. Pred setvijo se njiva lepo poravná in povleče, po setvi se zopet povleče in če treba tudi povalja. Lanú vsejanemu po žitu pa orjejo celó trikrat, in to saj enkrat pred zimo. V Belgiji, kjer večidel lan ovsu ali pa krompirju sledí, že ovsu 8 do 10 palcev globoko orjejo in potem še z lopatami zemljo na kacih 15 palcev zrahljajo. Vrh tega pa lanú še enkrat na jesen in drugič na spomlad orjejo; koj na drugo brazdo sledí setev, kajti izvedelo se je po skušnjah, da ni dobro, ako se zemlja pred setvijo osuši.

Večkrat se pripetí, da za lan ni sposobnega svetá, kjer se morebiti vprvič seje in ni nobena njiva zadosti gnojena. Tù se lahko z gnojem pomaga, ki se mora pa že v jeseni podorati.

Kedar je njiva popolnoma pripravljena, potem pride setev na vrsto.

Ta se pa od že omenjene semenske odločuje, ker ima ves drug namen, namreč ta, da se izvršni lik doseže, ne pa izvršno seme.

Seje se od konca marca (sušca) do konca junija (rožnika), kakor je ravno navada. Po izvolitvi časa se tudi razločuje zgodnji, srednji in pozni lan. V krajih, kjer se nimajo slane bati, sejejo ga zgodaj, drugod pa nasprotno kasno. Sploh velja to: tam, kjer je zavoljo vremena enkrat zgodnji, drugokrat pa pozni lan lepši, je najbolje, ako se vsacega polovica seje.

Kar se množine semena tiče, vseje se pri eni meri tako, da stoji še enkrat toliko rastlin na enacem prostoru kakor pri dobro vsejani rži. Kjer je pa zrno lanénega semena blizo polovica rženega semena, zato je jasno, da je treba za dobro tretjino več ga vsejati kakor rži, toraj na oral (joh) 3 vagane in pol ali 7 mernikov. Gostejše ali pa redkejše sejati ga ni dobro; ako se gostejše seje, po močnem dežju ali tudi vetru lahko poleže, tako, da se ne more več postaviti, in celó rado se primeri, da pri mokrem vremenu jame gnjiti. Ako se pa redkejše seje, postanejo stebila debela, in lik tudi.

Razun množine semena je pa tudi enakomernost setve prav velike važnosti. Dobra izvršitev leži pa le v rokah sejaleca samega; o tem se tedaj ne more kaj več reči. V najnovejši dôbi skušalo se je tudi s sejalniciami ali sejalnimi stroji lan sejati; to je pa

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 7. julija 1869. ~

Gospodarske stvari.

Postava od 24. maja 1869. leta,
kako naj se uravná zemljiški (gruntni) davek.

(Dalje.)

Oddelek III.

Precenitev zemljiškega prinosu.

§. 15. Kako se ustanovi čisti prinos (prihodek, donesek).

Čisti zemljiški prinos se ustanavlja po obdelovanjskih redih ali načinih in po dobrotnih vrstah, in sicer od okraja do okraja tako, da se za vsak cenitveni okraj, ki se ima narediti, vrstilna (razredbena) tarifa postavi.

Čisti prinos se ustanovljuje tudi za tista zemljišča, ki se po kmetijsko ne obdelujejo, ker so za kako drugo rabo namenjena.

§. 16. Obdelovanjski redi (različno obdelovanje).

Zastran obdelovanja (obdelovanjskih redov ali načinov) naj se ločijo: a) njive, b) travniki, c) vrti, d) vinogradi, e) pašniki, f) planine, g) gozdi, h) jezera, močvirja, ribniki, i) enačice, k) nerodina (nerodnice).

Prostori, ki se po kmetijsko ne obdelavajo, ker so za drugo rabo namenjeni, naj se imajo za enačice; med te spadajo:

Prostori, na katerih se apno, pesek, kremen, šota, ilovica dobiva, kamor se kaj sklada in dela, privatne (zasebno-lastne) prekope, bregovi, meje, aleje (dreveredi), lastna pota, železniški prostori, po tem zemlja, kjer se kamen lomí, kjer so rudniški rovi, jame, vodnjaki itd.

§. 17. Cenitveni okraj in vrstilni odsek (klasifikacijni distrikt).

Po navadi je vsak politični okraj tudi cenitveni okraj ter vrstilni odsek.

Če so pa v njem bistveni razločki z ozirom na površje tal, na podnebje, na kmetijske okoliščine, kar se tiče zemlje in preveda (pregona), sme se okraj tudi na več vrstilnih odsekov razdeliti, in za vsak tak odsek se mora posebna tarifa postaviti.

Sklep, ali se sme okraj na več odsekov razdeliti, gré okrajnim cenilnim komisijam. Le, če bi se hotelo več ko tri odseke napraviti, mora finančni minister pritrditi.

Če je neogibno potreba, sme vlada s privoljenjem deželne komisije ne gledé na politično razdelitev tudi manjše cenitvene okraje napraviti.

§. 18. Koliko bo dobrotnih vrst (vrst ali razredov po dobroti zemlje).

Dobrotnih vrstá za vsak obdelovanjski red vrstilnega odseka ne sme biti več kot osem.

§. 19. Kaj je cena podobrotnih vrstá.

Čisti prinos, ki se za vsako vrsto vsakega obdelovanja v denarjih za en d. av. oral ustanovi, je cena dotične dobrotne vrste.

Cene za vsako dobrotno vrsto raznih obdelovanjskih redov, naj se primerno ena od druge postavijo in tako ustanové, da če se obrnejo na dotična zemljišča, pride na dan njih srednji čisti prinos, to je tisti, ki ga vsak posestnik v eni večletni dobre in slabe letine obsegajoči dôbi poprek ima, ako po šegi večine posestnikov vrstilnega odseka kmetuje, in vse potrebne, v tem odseku sploh navadne obdelovalne in dobivalne stroške odšteje.

§. 20. Katasterska dela bodo povsod ob enem času.

Katasterska dela, ki jih je treba, da se najde čisti prinos vsakega zemljišča, da se more zemljiški davek razdeliti, bodo se po vseh deželah ob enem vršila.

§. 21. Posebno prerajtovanje (računanje) prinosu se ne zahteva.

Poseben način, kako naj se iščejo cene za vsako dobrotno vrsto, ni zapovedan, ampak treba je vse okoliščine, po katerih se čisti zemljiški prinos v raznih krajih vrstilnega odseka ravna, do dobrega prevdariti, tako, da se bo na vse bistvene razločke v prinosu, kateri so pri zemljiških vrstilnega odseka, kolikor je le mogoče, gledalo.

§. 22. Cenilni pomočki.

Iz tega namena naj se pripravijo potrebni pomočki, zlasti:

Od finančne deželne gospôške po priloženih izvirnih zapiskih poprečnega tržnega kupa izdelan izkaz od vseh v okraju dobljenih zemeljskih pridelkov, djanih na d. av. mero iz petnajstletne dôbe, pretečene pred tistim letom, katerega se cenitev začne; pri tem se mora pa gledé vina za podlogo vzeti jesenski poprečni kup tistega leta, katerega je zraslo:

izkaz, narejen po politiški gospôški, po čem so bili v okraju navadni dninarji peš in z živino v petnajstletni dobi pred tistim letom, ko se cenitev začne; pri tem naj se pa tam, kjer se dninarjem hrana daje, nje vrednost v dnino vrajta;

od davkarij izdelani izkazi od tega, po čem so v zadnjih petnajst letih prostovoljno prodajali ali za čas v štant (zakup, arenda) dajali posamezna zemljišča, cele

kmetije in grajščine; potem sodne cenitve; sedanje katastralne mape;

zadnjič od posestnika podpisani izpiski iz kmetovalskih in gozdnih računov od zadnjih 15 let o tem, kaj se je v naturi pridelalo in kaj na obdelovanje potrošilo, ako se ti izpiski dobrovoljno prinesó.

§. 23. Okrajno popisovanje.

Poročevalec ima od okraja, po tem ko ga prehodi, popis napraviti.

V tem popisu morajo biti posebno te-le reči: Izkaz, ktere občine in ktere samostojne grajščine (ki niso v zvezi z nobeno občino), so v okraju, po abecednem redu.

Obrazec I.

Okraja dotičnega lega, velikost, meje, površje, kakošna je sploh, podnebje, zemlja, kakošna je sploh, razna rodovitnost po tem ali onem obdelovanjskem redu, naprave za osuševanje in namakanje; drenaže, ceste in pota, to, kako je s prodajanjem kmetijskih in gozdarskih pridelkov; prebivalstvo, prirodni pridelki vseh treh redov; to, kako je zemlja razdeljena, kako se kmetuje, po čem se spečujejo zemljišča, če se prodajajo ali v zakup (štant, arendo) dajo z ozirom na poprešnji kup večih, srednjih in manjših posestev, celih kmetij ali posameznih zemljišč ali parcel od zadnjih 15 let, in, kolikor je mogoče, naj se pové, kaj je kup delalo; kup ali cena lesa ali drv na porobku (rastilu) po doljneavstrijskem sežnju 30'' dolžine trdih in mehkih drv; potem vinski kup; povprečni kup tiste robe (materijala) in tistih prirodnih reči ali pridelkov, ki jih je sploh za obdelovanje treba, iz omenjene 15letne dobe (§. 22.), in sicer za poslednje le tedaj, če se za-nje ni že kup postavil pri pridelkih.

§. 24. Pregled okrajnega popisa in cenilnih pomočkov.

Okrajna komisija naj prejete pomočke (§. 22.), okrajni popis (§. 23.), in vse druge pomagane reči, ki jih ima, na tanko pregleda, naj — če je treba — iz tega namena popred okraj prehodi, ter vse te pomočke, kakor je primerno, nadopolni ali popravi.

Po tem naj za daljni pomoček postavi za vsak pridelek in za vsak potrošni predmet vsakega vrstilnega odseka pravilni (normalni) kup.

Za les in drva se lahko postavi več kupov (cen), pa vendar le toliko, kolikor jih je neogibno potreba.

Pri postavljanju pravilnega kupa naj bo za podlogo poprečni kup tistih 15 let, ki so pretekla pred letom, ktereja je cenitev, po tem ko se pet najdražjih let odbije. Doba, po kateri se poprečni kup napravlja, mora za vse dežele ena in ista biti.

Za poprečni kup naj se vzame:

- a) pri poglavitnih žitih kup iz tržnih krajev, po kterih se kup ravna,
- b) pri kmetijskih vmesnih (stranskih) pridelkih, pri vinu in potrošni robi (trošilnih stvareh) pozvedeni krajni (lokalni) kup v vrstilnem odseku,
- c) pri delavcih dnina (na dnevno plačilo) v vrstilnem odseku potem, kar se določuje v §. 22., odstavku 3.

Na razloček med navadnim in posebno spretnost potrebujočim, po tem med lahkim in težkim delom naj se primerno gleda.

§. 25. Načrt vrstilne tarife.

Obrazec II.

Okrajne cenilne komisije predsednik dá najpred vrstilno tarifo načrtati, in sicer posebej po komisijskem poročevalcu in posebej spet po odboru, ki ga komisija iz svoje srede izbere. Ta dva načrta, ki se morata z

razlogi utrditi, naj okrajna cenilna komisija na tanko pretrese in naj po tem domenjeno tarifo napravi.

Pri napravljanju vrstilne tarife naj se srednji čisti prinos za dol. av. oral vsake podobrotne vrste posamesnih obdelovanjskih redov ustanavlja z okroglo številko po tabeli v obrazcu III. priloženi.

Obrazec III.

Če pade čisti prinos, ki ga komisija najde, med dve stopnji v vrstilni tabeli (obrazec III.) vmes, naj se cena ustanovi po bližnji višji ali bližnji nižji stopnji, kakor se najdeni čisti prinos eni ali drugi bolj bliža.

§. 26. Kako se potrjujejo cene.

Ako se preiskuje, ali so cene pravšne ali ne, s primerjanjem k kupščinam in zakupščinam (štantninam), takrat naj se pomni, da so ti pomočki samo za podporo pri prerajtovanju, in da se misli le navadna kupna in zakupna vrednost, to je tiste zastran tega nabrane kupščine in zakupščine, kakor jih kupec ali zakupnik (štantnik), ki je z navadnim obdelovalnim kapitalom založen, po navadi plača za oral srednje zemlje dotičnih dobrotnih vrst in obdelovanjskih redov z upanjem, da obresti, ki so v deželi navadne, od kupščine ali zakupščine iz nje dobí.

Navadna obrest v deželi je tista, ktero v kakem okraju za zemljišče dani denar po skušnji za res nese.

§. 27. Kdaj se gleda na posebne vzdrževalne stroške.

Ako je v enem okraju ali vrstilnem odseku večja množina takih zemljišč, za ktere je za stanovitno posebnih stroškov treba, da se ohranijo tako rodna ali prinosna, kakor so, naj se cene za taka zemljišča tako ustanové, da bodo tudi omenjeni stroški v njih vidni. Pri tem se pa na obresti od kapitala, ki je v napravah, ne smé gledati.

Če so taka zemljišča le majhnega prostora, naj se, ako je treba, na omenjene vzdrževalne stroške gleda s tem, da se zemljišča, ko se vcenjajo, v nižjo cenilno vrsto denejo.

§. 28. Kako se presoja načrt vrstilne tarife.

Okrajna komisija naj načrtano tarifo pri posebnem prehodu vsega okraja presodi in kolikor je treba, tudi z ozirom na sosednje okraje popravi.

Pri tem prehodu naj se vsaka tarifna vrsta v vrstilnem zapisniku popiše, in za vsako obdelovanje naj se izberò izglednice (vzornice, primerjalnice), kterih namen je ta, da se bodo v primeri k njim lahko vsa druga zemljišča vrstilnega odseka po svoji lastnosti in rodnosti v postavljeno tarifo vcenjala.

Te izglednice ali vzornice naj se v posebnem izkazu (obrazec IV.) na tanko popišejo.

(Dalje prihodnjič.)

Opomin našim kmetom.

* Kakošne hleve imajo pri nas nekteri gospodarji, vidimo v Kilavčih, kjer so v poslednjih 6 letih že dvakrat hude bolezni med živino imeli in kjer so ravno zdaj nekemu kmetu 4 krave po vrsti poginile. Ta kmet, kakor tudi drugi njegovi sosedje, ima tak hlev: Visok je le en seženj in malo čez, dolg je 3 sežnje in pol, širok 2 sežnja, in tiči skor pod zemljo, svitloba pada le skozi 2 majhni luknji v hlev. In v tem brlogu je imel 5 goved in 20 ovác! Ali je čuda, da v tacihi brlogih živina konec jemlje in gospodarja na beraško palico spravlja? Ali bi ne bilo brez velicnih stroškov mogoče, prenarediti tak brlog v pošten hlev? — Komur ni svetovati, takemu tudi pomagati ni!

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 14. julija 1869. ~

Gospodarske stvari.

Razglas kranjskim gospodarjem.

Slavno c. kr. ministerstvo kmetijstva je kranjski družbi kmetijski spet poslalo 2800 gold., da kupi dobrih bikov za plemo Muricodolskega (Mürzthaler), Belanskega (Möllthaler), Marijnodvorskega ali Pincgavskega rodú in jih dá na deželo takim soseskam, podružnicam kmetijske družbe ali pa gruntnim gospodarjem, ktere je volja vzeti bika za plemo in ga po predpisu od 30. januarja t. l. (glej „Novič. Oglasnik“ od 24. febr.) imeti za povzdigo živinoreje svoje okolice.

Kdor tedaj želi takega bika, naj se brž in zadnji čas do 25. dne tega meseca s pismom oglasi za-nj pri podpisnem odboru in v tem pismu pové, da je v okolici njegovi plemenski bik zeló potreben, — da je on v stanu ga dobro gleštati, in da hoče spolnovati predpise; zraven tega pa naj tudi pové, kakošnega rodú bika da želi.

Glavni odbor c. k. kmetijske družbe
v Ljubljani.

Postava od 24. maja 1869. leta,

kako naj se uravná zemljiški (gruntni) davek.

Oddelek III.

(Dalje.)

§. 29. Na kaj se mora posebno gledati, ko se tarifa postavlja.

Ko se postavlja tarifa za njive, in ko se one vce-njujejo v svoje tarifne vrste ali razrede, naj se ima povsod pred očmi tisti stan obdelovanja, v katerem so take njive vrstilnega odseka, ki so se do zdaj brez prenehanja po splošni šegi, brez umetnih pomočkov obdelovale. Paša na prahi (ledini) naj se le ondi v račun vzame, kjer je sploh navadna in na večih prostorih.

Pri cenah za travnike je gledati na to, kolikrat se kosé, potlej ali dajó sladko, kisló ali obojó krmo; ali jih gnojé, čistijo (trebijo), osušajo, namakajo, drenažijo ali ne.

Cene za vrtove, ki so namenjeni za sadje, zelenje, cvetlice, semenje, kuho, kupčijske sadeže, murve in oljko, potem cene za drevesnice, razveseljevalne vrte in parke naj se ustanové v primeri, kakor so okoliščine, k prihodku od podobnih njivskih, travniških ali gozdnih razredov dotičnega vrstilnega odseka.

Vrtovi, ki dajó le s pomočjo posebne obrtnosti nenavadno velik dobiček, ali ktere vrtniki (vrtnarji) po obrtniško obdelujejo, naj se zavolj tega ne cenijo više, ko drugi, ki so jim po svojih drugih okoliščinah enaki.

Ko se ustanovljujejo cene za vinograde, naj se vzame poprečni prirodek od pretečenih 15 let pred tistim letom, ktereja je cenitev, in je pri tem gledati na meno srednjih, dobrih, slabih, pa tudi hudih letin.

Kjer imajo navado, da vinograd čez nekoliko let čisto iztrebijo in odpravijo, naj se cene ustanové z ozirom na ves čas, dokler je vinograd bil.

Cene za pašnike naj se uganejo po primeri k travnikom, ki enak pridelek dajó.

Za planine se naredé cene ali po vsi zakupščini (štantnini), ki se od njih vleče, ali po pašini (planinščini) od vsakega živinčeta, ali po tem, koliko živine in kakošne se vsako leto nažene z ozirom na to, doklej paša trpi in koliko je potem iz planine dobička; pri tem naj se posebno gleda na stroške, ako se planina gradi, da živina, kedar se pase, v prepad ne pade, in tudi, ako se voda napelje ali tamor (streha za živino) napravi.

Cenam za gozde naj bo podlaga poprečni prirodek ene posekovalne dôbe v d. av. sežnjih 30'' dolgih polen za trda in mehka drva po d. a. oralu brez ozira na to, ali je posamezno drevo za lesene izdelke, pa s primer-nim ozirom na to, kakor se prodaja.

Na logarske in obdelovalne stroške naj se pri postavljanju cen primerno gleda.

Na to, koliko je takrat, ko se ceni, stoječi les vreden, naj se ne gleda.

Na vmesne ali stranske gozdne užitke se sploh ne gleda; kjer je pa navada, da se po gozdih pase, ali kjer se od ježic, čresla, ali v logih od trave poseben prihodek dobiva, treba se je na-nj pri postavljanju cene ozirati, ako je tolikošén, da se ima lahko za vmesni ali postranski pridelek.

Pri jezerih, močvirjih in ribnikih, ki samo od ribštva in trstja dobiček dajó, naj se ugibljejo cene po poprečnem čistém prinosu ene petnajstletne dôbe z ozirom na stroške za ohranitev; nov zarod, zátvornice, jezove in za orodje.

Mešano obdelovanje se z ozirom na prinos od vseh na enkrat dobljenih pridelkov dene pod primerno ceno tistega obdelovanja, ktero premaguje.

Menjalke, to je, če so njive v spremeni s travniki ali s pašniki (ledine), ali če so ribniki v spremeni z njivami ali travniki, naj se z ozirom na prirodek vrstečih se pridelkih in njih posebnih kmetovalnih stroškov postavijo v tisti obdelovanski red, kamor spada po prinosu obdelovanja, ktero premaguje.

Jezera in močvirja, ki se poleti celo ali nekoliko posušé, — ako se suhota obrne za travnike, pašnike ali steljnike, naj se denejo v razrede za travnike ali pašnike, ki so njih poprečnemu letnemu prinosu primerni.

Druge enačice (§. 16.), med ktere se štejejo tudi

prazna stavišča (za zidanja namenjeni prostori brez poslopij), naj se vcenjajo po tistih zemljiščih, ki so zraven ali okoli.

§. 30. Vrstilna tarifa se pošlje deželni komisiji in ta jo pregleda.

Ustanovljena tarifa naj se z vsemi za nje presojo potrebnimi podlagami predloži deželni komisiji, ktera jo z ozirom na to, kako je okraj nosen, — kar je morala med tem pozvedeti, — na tanko pregleda, in kar bi bilo napačno ali pomanjkljivo, popravi.

Pri tem naj posebno na to pazi, da bodo cene ob deželni meji ležečih okrajev v pravi primeri, ter ako bi mislila, da dotične cene sosednjih dežel niso, kakor bi imele biti, naj se z dotično deželno komisijo pomeni.

§. 31. Razglas vrstilnih tarif.

Vrstilnih tarif cene, ko jih je deželna komisija potrdila ali popravila, naj se po deželnem uradnem časniku razglasé in okrajnim komisijam nazaj pošljejo.

Te naj tarife po primerni poti po okraju razglasé, da bode tako tistim posestnikom, ki niso v občinski zvezi, po tem tistim, ki vsaj šestino vsega zemljiškega davka v občini plačujejo, in pa občinam dana priložnost, tudi od svoje strani povedati, ali so postavljene tarife primerne, in oziroma svoje vgovore proti njim podati.

Ob enem je skrbeti, da se obmejnimi okrajnim komisijam sosedne dežele vrstilna tarifa mejnih krajev svoje dežele s potrebnimi podlagami vred naznani, in da se le-tem dotičnikom odpre, da jo lahko pregledajo in se pritožijo.

§. 32. Kako se podajajo pritožbe ali vgovori zoper vrstilno tarifo.

Deželna komisija, kolikor spozná, da so pritožbe pravične, poskrbi, da se poravnajo, naredi pregledno sestavo tarif vseh okrajev cele dežele, in pošlje eno sestavo finančnemu ministru, drugo tako sestavo in potrjeno tarifo dotičnega okraja ali vrstilnega odseka pa okrajnim komisijam z opominom, naj se po nji precej začne vcenjevanje. (§. 34.) (Dal. prih.)

O kmetijski obrtniji.

Spisal Rihard Dolenec.

(Dalje.)

B. Izdelovanje prediva.

4. pismo.

Kakor smo si prizadevali, kmetovalcem z dobrim svetom kolikor mogoče do pridelovanja odličnega lanú pripomoči, ravno tako nam mora biti skrb, naznaniti najkoristnejšo pot, kako se pridelani lan izdela v izvrstno predivo.

Da se izvrši žlahno predivo, treba je še več posameznih, večih ali manjših del. Ta dela pa rokam kmetovalca prepuščena, nikakor ne zadostujejo dandanašnjim zahtevam. Prvič kmet nikakor ni v stanu zadosti tanjke robe izdelovati; drugič je tudi izdelati ne more.

To pa ste dve reči, ktere se, kakor smo že v drugem spisu rekli, najprej morajo odstraniti, ako hočemo predivstvo naših dežel na pomenljivo, to je, orotno stopinjo, povzdigniti.

To doseči nam pa ni treba posebnega premišljevanja, ampak samo druge dežele posnemati, to je, tiste, ktere godenje, trenje in mikanje že doslej posebnim izdelalnicam izročujejo ali pa si še vedno zeló prizadevajo za to. Na spodnjem Avstrijskem, na primer, se že več let kmetijska družba s po-

vzdigo predivstva trudi, pa vendar je dosedaj le malo dosegla. Temu je pa vzrok to, da družba ni že koj v začetku mislila na to, da bi bila pridelani lan iz rok vzela kmetijstvu in ustanovila predivno obrtnijo; ona je le kmetovalcem z dobrim svetom in ukom k boljšemu pridelku pripomoči skušala. To nam spričuje sporočilo gospoda J. Petra, predloženo dne 16. marca letošnjega leta mesečni skupščini doljno-avstrijske kmetijske družbe. Med družim pravi: „Ker godenje veliko znanost in pazljivost zahteva, in sledeče izdelovanje kmetovalcu le škodo donáša, zato je neobhodno potreba, da se po pravilu: „razdelite delo med več delalcev“ pridelovanje lanú od izdelovanja prediva loči. Da se toraj v mali meri posebni godilni in izdelalni zavodi ustanové, kakoršni se v izgledni deželi Belgiji kaj dobro ponašajo“.

Kar veljá za ravno omenjeno deželo, veljá gotovo tudi za našo, in kmetijska družba kranjska, ktero bo, kakor se je nadjati, v kratkem povzdigo domačega predivstva v resen pretres vzela, tega gotovo prezirala ne bode in to tem manj, ker sporočilo ravnokar omenjeno malo nižje pravi: „da se je denar za nakupljena in brezplačno med kmetovalce izposojena vestfalska in hohenhajmska orodja, zastonj potrošil“.

Akoravno omenjenim zavodom, kteri bolj na drobno lan godijo in predivo izdelujejo, vso čast dajem; vendar ne morem si kaj, da ne bi dvomil nad dobrim izidom tudi tega početja. Kajti pomisliti je, da v Belgiji so vse drugačne okoliščine kakor pri nas, da se namreč taki zavodi bolj na drobno le zavoljo tega splačujejo, ker je predivstvo že tako visokost doseglo, da lahko skor vsak, le malo izobražen kmetovalec vodstvo enega ali še več zavodov prevzame, in sicer brezplačno ali pa za male denarje, kar pa pri nas v začetku gotovo ne bo mogoče. Sicer pa so v Belgiji taki zavodi v najbližnji dotiki s predilnicami in tkalnicami, in zato se razcepljivost dela ne more v račun staviti. Pri nas to nikakor ne veljá, kajti čem več zavodov bi se ustanovilo, tem več razcepljenje bi se nam razodevalo v kupčiji, to je, v izvažvanji prediva. To pa je vedno z večimi stroški zvezano.

V najlepši dokaz nam služi taka razcepljenost na Českem in Šlezkem. Tam se je, posebno okoli mest, več manjših zavodov naselilo; počasi so šli pa vsi pod zlo. Da je bila v resnici le razcepljivost pogina kriva, ktera več uradniških in družih stroškov tirja, to je gotovo, kajti kar je leta 1859. vojvoda Albreht več že obstoječih in stoječih malih zavodov kupil, in jih v enega združil, gré vse prav dobro.

Svetovati bi toraj bilo, da bi se pri nas že v začetku saj ena večja izdelalnica ustanovila, in sicer na takem mestu, kjer bi se dala voda za gonilno moč porabiti, kajti tako bi se dragim mašinam, ktere ogenj goni, kar le mogoče, ognilo.

Razun tega je treba pa še za to skrbeti, da pride izdelalnica kar mogoče v središče dežele, tako da imajo vsi kraji, ki lan pridelujejo, precej enako daljo.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* Kmetijska srednja šola se bode na novo odprla 15. dne oktobra l. l. v Mödlingu poleg Dunaja, ki bode obstajala iz enega pripravljajočega leta in dveh let, kjer se bodo kmetijska znanstva učila. Kdor želi v to učilnico priti, mora s spričali skazati, da je dovršil saj nižje razrede srednjih šol (gimnazije ali realke), da je najmanj 16 let star, in da oče ali varh njegov mu dovolita vstop v to šolo. 9. dan oktobra se bojo učenci v Mödlingu jemali v to šolo, in

**Postava od 24. maja 1869. leta,
kako naj se uravná zemljiški (gruntni) davek. *)**

(Dalje.)

Oddelek IV.

Vcenitev.

§. 34. Kako se posamesna zemljišča v tarifo vcenjujejo.

Vcenitev je to, da se cene, ki so v vrstilni tarifi postavljene za razne obdelovaljske rede ali načine, obrnejo na vsako posamesno davčno (davku podvrženo) zemljišče v občini in v okraju ali vrstilnem odseku.

Iz namena te vcenitve naj se okraj, ali oziroma vrstilni odsek razdeli na toliko posebnih vcenitvenih oddelkov ali skupin, kolikor jih je treba, ter bosta v vsakem takem oddelku po dva uda okrajne komisije (cenilca) vcenjevala posamesne občine ali grajščine, ki niso v občinski zvezi, pod poročevalčevim prigledom in z vednim ozirom na izbrane izglednice (§. 28.), in naj pri tem, ako sta vcenjevalca raznih misli, obvelja tista misel, kateri poročevalec pritrdi.

Čas, kadaj se začne vcenitev, naj se popred v vsaki občini ali samostojni grajščini očitno oznani.

K vcenitvi naj se pokličejo za zaupnike dotična občinska starešinstva (županstva) ali dva od njih povedana moža, po tem zastopniki samovoljnih grajščin in vsi tisti posestniki, ki vsaj šestino vsega zemljiškega davka plačujejo.

Taka zemljišča, ki so le po nenavadnem obdelovanju postala rodnejša od svoje bližnje okolice, naj se vcenjajo prav tako, kakor ta okolica.

Ce je kje vrtnega ali vinogradskega obdelovanja manj od 50 štirjaških (kvadratnih) sežnjev, ali kmetijskega sveta katerega drugega obdelovanja manj od 400 štirjaških sežnjev, naj se to vzame k obdelovanju, k sistem, kteremu je po lastnosti in prinosnosti najbližje. Od tega naj se odstopi le takrat, kadar bi bil razloček v prinosu teh dveh različnih obdelovaljskih načinov, ali oziroma dobrotnih vrstá tolikošén, da bi se po takem privzetju čisti prinos skupnega sveta za več kakor 10 odstotkov povečal al pomanjšal.

Tako naj se tudi odrezki dobrotnih vrstá, ki so v enem obdelovanju istega zemljišča vmes, če nimajo vsaj enega orala, privzamejo ali pritaknejo k dobrotni vrsti istega zemljišča, ako čisti prinos, kateri bi se dobil, ko bi se tak odrezek posebej precenjal, po tem ne bo za več kot 10 odstotkov povečan ali pomanjšán.

Vsako posamesno gozdovje naj se potem, kako so njegova tla poprek nosna, in kako lesovje ima, po navadi vveni samo v eno dobrotno vrsto brez ozira na vrednost, ki jo ima ob vcenitvi stoječi les.

Ce so pa v njem kosovi, ki imajo zdržema vsaj 50 oralov, ter so po zemlji, lesovju in po drugih okoliščinah, po kterih se čisti prinos ravná, med seboj jako različni, naj se vcenijo v več dobrotnih vrst.

Ko je vcenitev po vseh občinah okraja ali vrstilnega odseka dogotovljena, naj se nje podatki predložé okrajni komisiji, da jih pregleda in sestavi; ta komisija, če je kaj pomanjkljivega ali sumljivega, naj to poravná, če ni drugače, po ti poti, da izpošlje krajno (lokalno) komisijo, in naj dá po tem napraviti vcenilne registre ali vcenilnike (§. 36.).

Oddelek V.

Mera.

§. 35. Premembe v obdelovanju in zemlji naj se pregledajo in po tem zdanje katastralne mape popravijo.

Merjalci, ki so okrajnim komisijam pridani, imajo nalogo, da premembe, ki so se po zadnji meri v obdelovanju in v zemljiščih zgodile, če niso bile razvidnici oglašene, na samem mestu pregledajo in po njih zdanje mape popravijo.

§. 36. Kako se obdelovaljski in vrstni odrezki zrajtajo in sestavijo.

Ko je precenitev in vcenitev dokončana, naj merjalci vse te podatke tudi v sedanje mape vrisajo, in naj se po tem zrajtani prostori obdelovaljskih in vrstnih odrezkov vpišejo v cenilni register, kateri se za vsako občino posebej napravi.

Iz tega registra naj se prostori posamesnih dobrotnih vrst vsakega obdelovanja sestavijo tako, da ta sestava pokaže ves prostor vseh k občini spadajočih, v posamesne dobrotne vrste in obdelovaljske rede vcenjenih zemljišč.

Po le-ti vrstni sestavi naj se napravi okrajni pregled, iz katerega se mora videti, koliko je vsega prostora zemljišč, vcenjenih po dobrotnih vrstah in obdelovaljskih redih ali načinih, od vseh občin tistega okraja, oziroma od raznih vrstilnih odsekov, in koliko le-ti in pa okraj skup znašajo.

V tem pregledu naj se prerajta po prostoru in po tarifnih cenah čisti prinos posamnih dobrotnih vrst in obdelovaljskih načinov za občine, vrstilne odseke, če so, in za okraj; po tem poprečni čisti prinos od orala vsakega obdelovanja za občine, vrstilne odseke, če so, in za okraj.

Čisti prinos ali donesek vseh okrajev ene in iste dežele skupaj daje čisti prinos cele dežele.

(Dalje prihodnjič.)

Cujte gospodarji, da vam spet letos gosenice ne požró zelja!

Iz Podrošta.

Veliko za kmeta dobrega in koristnega so že „Novice“ nasvetovale; al ko je čas se dobrega njihovega sveta poprijeti, se pa le malo kateri vé še spomniti, kaj in kako je bilo priporočeno. Tudi lani so „Novice“ povedale, kako se najbolj gotovo zelje požrešnih gosenic obvaruje; namreč, da se morajo vsa jajčica, po zeljnih metuljih zaležena, na znotranjo stran zeljnatega perja, do časa obrati in pomečkati, iz kterih se pozneje izležejo požrešne gosenice. Ker sem te dni zapazil ne le v enem, ampak v mnogoterih zeljnikih veliko drobnih, pred ko ne od zeljnih metuljev zaleženih jajčic, zato nasvetujem, naj bi „Novice“ opomnile, da bi tudi drugod pregledali, obrali in pokončali od zeljnega metulja v zeljnikih zaležena jajčica, da ne bodo potem, ko bode že prepozno, popraševali: kaj jim je storiti, da ne bi jim gosenice zelja požrle.

M. Kalan.

**Gospod Pajik — in pa odpis gruntne
davka v okolici ljubljanski.**

Gospod Pajik, c. kr. okrajni predstojnik okolice ljubljanske, kakor smo že od več strani slišali, se dobrih kmetom, da je zadnje leto odpisal kmetom 37000 gold. Da je to za odpis nasvetoval, to mu verjamemo; odpisa pa ne dovrši on, ampak viša vlada.

*) Prezrl se je v zadnji številki §. 32., kateri se glasi tako-le:

§. 32. Kako se podajajo pritožbe ali vgovori zoper vrstilno tarifo.

Pritožbe od občin, večih posestnikov ali okrajnih cenilnih komisij naj se v šestih tednih neprestopnega roka (brišta) podajo pismene dotični okrajni komisiji, in ta naj jih s svojim mnenjem pošlje deželni komisiji.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrť leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrť leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 28. julija 1869. ~

Gospodarske stvari.

Postava od 24. maja 1869. leta,
kako naj se uravná zemljiški (gruntni) davek.

(Dalje.)

Oddelek VI.

Kako se ravna s pritožbami ali vgovori.

§. 37. Pritožbe (vgovori).

Ko je vcenitev po celem okraju ali vrstilnem odseku dokončana, naj okrajne komisije predsednik vcenitvene podatke razglasi, enkrat tako, da vcenilni register za ves okraj ali vrstilni odsek odpre vsakemu na pregled, enkrat pa tako, da pošlje prepisek od tega registra za vsako občino in vsako samostojno grajščino dotičnemu županu in grajščinskemu zastopniku z opominom, da se je zoper vcenitev lahko pritožiti pri okrajni komisiji v neprestopnem roku (brištu) od šestih tednov od tistega dne, ko je ta dopis prišel. Župan naj precej oglasi očitno po celi občini, da je vcenilni register prišel, in da se je rok za pritožbe začel.

Zoper vcenitvene podatke ali postavke se lahko pritožijo občine in občinam ne pridružene grajščine, pa tudi vsak posamesni davka plačevalec in sicer tako zastran svojih, kakor zastran tujih zemljišč:

- a) če tega ne kažejo prav, ali je ktero zemljišče davku podvrženo ali pa od njega prosto;
- b) če prostor ni prav izmerjen;
- c) če vcenitev v vrstilno tarifo ni pravična;
- d) če je pomota v številih zastran obdelovanja in zastran vrstnih cen v cenilnem registru in če čisti prinos od posamesnih zemljiščinih odvezkov ni prav zrajtán.

Pritožbe se, kakor pritožnik hoče, ali pri okrajni komisiji, ali pri županu pismeno podajo, ali pa z besedo na zapisnik (protokol) povedó.

Pritožbe, ki mu pridejo v roku za-nje odprtem, mora župan najkasneje v osmih dneh po iztečenem roku pred okrajno komisijo položiti, ali pa naznaniti ji, da jih ni nič prišlo.

Podane pritožbe okrajna komisija na tanko pregleda, in če je treba, preišče po lokalni komisiji, v katero se pa ne dasta tista dva uda od okrajne komisije, ki sta ondukaj vcenjala, ampak dva druga.

Po tem pregledu, oziroma po tem, kar je preiskovanje dalo, — kar se mora okrajni komisiji predložiti, naj le-ta komisija pritožbe, kolikor so pravične, kar najhitreje reši.

Če okrajna komisija pritožbo soglasno zavrže, potlej ni naprej nobene pritožbe več.

Razen tega primera pa naj okrajna komisija pritožbe, katerih celó ali deloma ne more uslišati, s svojim

mnenjem in z vsemi cenitvenimi spisi vred položi pred deželno komisijo.

§. 38. Deželna komisija razsoja predloge okrajnih komisij in polaga dokončano deželno cenitev pred finančnega ministra.

Deželna komisija dokončno razsodi pritožbe, po okrajnih komisijah predložene (§. 37.), in oddá finančnemu ministru svoje mnenje o tem, ali je vspeh opravljenega dela gledé na lastno in na sosednje dežele primeren ali ni, ter mu razloži, kako se je izšla vsa precentitev in vcenitev, in pridene vse obravnavalne spise. Finančni minister na to skliče središño komisijo.

§. 39. Sklepi središnje ali osrednje komisije.

Središña komisija naj predloge vseh deželnih komisij na tanko pregleda, naj odpravi pomanjkljivosti in spotike, če so ktere, in naj tako po primeri k raznim, posebno obmejnim deželam, kakor tudi po oziru na cenitev posamesnih dežel, dokončno ustanovi vrstilne tarife vseh dežel.

Če se v cenitvi posamesnih cenitvenih okrajev ali vrstilnih odsekov pokažejo tolikošne napake, da bi se za ta okraj ali odsek, tudi ko bi se tarifa premenila, ne mogle odpraviti, ima središña komisija pravico, ukazati novo vcenitev po komisiji, ki se po §. 9. postavi. Zoper to novo vcenitev se je smeti pritožiti; vendar te pritožbe ne zadržujejo naloga davkov.

§. 40. Izkazi o čistem prinosu se popravijo.

Ko so vrstilne tarife po središnji komisiji za vse dežele dokončno ustanovljene, dá finančni minister zneske čistega prinosa, ki jih kažejo dozdanji vcenilni registri, sestave in glavni pregledi, popraviti, in nove sestave čistih prinosov za dežele, okraje in občine napraviti, ker se bo moral na tej podlogi glavni, po postavi ustanovljeni znesek vsega zemljiškega davka na posamesne dežele, občine in davčna zemljišča razdeliti.

§. 41. Kdaj bo kataster pregledovan.

Ko preteče 15 let od tistega leta, kterega se odmeri prvikrat davek po cenitvi vsled te postave storjeni, itd. vsakih 15 let naj se zemljiškega davka kataster iz novega pregleda po vseh deželah ob enem času.

§. 42. Zvršitev te postave.

Finančnemu ministru se nalaga zvršiti to postavo.

V Schönbrunn-u 24. maja 1869.

Franc Jožef I. r.

Taaffe I. r.

Brestl I. r.

(Prihodnjič priloge in obrazci k tej postavi.)